

РФ і США у Сирії: непереборні розбіжності

Припинення взаємодії між Вашингтоном і Москвою у справі врегулювання сирійського конфлікту та відповідно загострення розбіжностей і суперечок між ними виникло після багатомісячних спроб протягом останнього року дійти згоди, досягти такого рівня напрути, що загрожує виникненням прямого військового зіткнення між двома країнами на території Сирії.

Стор. 6

Сирійська криза: історичні витoki, передумови, причини

«Ісламська держава Іраку і Леванту» як проблема сучасних міжнародних відносин

На шляху європейської консолідації: досягнення і втрати політики спільної ідентичності

Прогулянка тривалістю у три з половиною століття

Не знаю, чи бачили цю статую глави держав та урядів двох десятків країн, які зібралися у Франції на пам'ятних заходах, присвячених цьому ювілею. Зустріч президентів Франції, України, Росії та канцлера Німеччини, що відбулася тоді ж у замку місцевого селища Бенувіль, і дала життя новому дипломатичному терміну – «нормандський формат».

Стор. 56

На шляху європейської консолідації: досягнення і втрати політики спільної ідентичності

УДК 94:327

Одним і чи не найпотужнішим інструментом процесу консолідації Європи виступає формування спільної європейської ідентичності громадян країн-членів ЄС. Як зазначає Дж. МакКормік, громадяни об'єднаної Європи мають «думати про себе менше як про німців чи греків, чи фінів, а більше як про європейців» [1, р. 235].

Функціональне значення спільної ідентичності складається зі своєрідної часової триєдності: крім поточного завдання легітимації наявної даності («Європейська ідентичність покликана легітимувати існування наднаціонального інституту «Європейський Союз» для громадян країн-членів спільноти» [2, с. 52]), вона спрямована в минуле («Що є справжньою стратегією Європейського Союзу? Правильна відповідь – захист від війни та геноциду» [3]; «...історично виникнення європейської ідентичності як інструмента інтеграції – це спроба захистити Європу від її минулого, саме в цій захисній формі будувалася дискурс навколо поняття «Європа»» [4, с. 72]) та проєктивне майбутнє («...інституціоналізація ідентичності стає інструментом формування з Європи єдиного цілого,

закріплюючи за нею суб'єктність» [4, с. 73]). Однак головне покликання наднаціональної ідентичності європейців у разі її формування полягало б у виникненні такого об'єктивного чинника протидії міжкультурним конфліктам усередині ЄС, вплив якого забезпечувався б його особистим суб'єктивним переживанням кожного громадянина. І, як такий, цей чинник справді може становити міцний ґрунт консолідації ЄС і джерело забезпечення внутрішньої злагоди й порозуміння.

Слід зазначити, що політика Євросоюзу, в рамках якої ставиться і розв'язується завдання формування європейської ідентичності, не може розглядатися лише як складова або напрям виключно культурної політики, оскільки включає до себе й соціополітичний інструментарій та за своїми метою, засобами й механізмами виходить за рамки культурної царини. Тим більше не може вона ототожнюватися з феноменом, що отримав останніми десятиліттями назву політики мультикультуралізму, і реалізація якого також виходить за межі власне культурної політики. Методологічно важливим є розрізнення трьох форм реалізації комплекс-

Summary

The article is devoted to identifying the components of the EU cultural policy, the use of which in Ukraine may contribute to the achievement of national unity and social harmony. In this context, the author has analyzed the concept of European identity, revealed the base making it possible, systematized forms and means of forming a common identity in the framework of the cultural policy of the EU and the results of their application. It is concluded that the formation of a common identity possible on a single value-based with priority of human rights, which should be supported by public policy means.

Keywords: cultural policy, European values, European identity, multiculturalism, social cohesion, national consolidation.

них соціополітичних і культурних завдань: культурної політики (що має свою специфіку на рівні ЄС у цілому та в межах національних культурних політик), політики формування спільної європейської єдності як провідного складника культурної політики ЄС, що охоплює й інші сфери, та політики мультикультуралізму. Усі ці форми часто перетинаються й накладаються одна на одну.

За визначенням, уперше даним у 1967 р. під час круглого столу ЮНЕСКО у доповіді «Політика у сфері культури – попередні міркування», під «культурною політикою» розуміють «комплекс операційних принципів, адміністративних та фінансових видів діяльності і процедур, що забезпечують основу діяльності держави у сфері культури». У цьому контексті реалізація політики у сфері культури являє собою «всю суму свідомих та обміркованих дій (чи відсутність дій) у суспільстві, спрямованих на досягнення певних

культурних цілей через оптимальне використання всіх фізичних і духовних ресурсів, які має у своєму розпорядженні суспільство в конкретний час» [5, р. 85].

Політика Євросоюзу у сфері культури, спрямована на реалізацію принципу «єдність у розмаїтті», яка, ототожнена з мультикультуралізмом, за критичними оцінками, «зазнала краху», фактично мала на меті два різні завдання й, відповідно, різні об'єкти докладання зусиль, різні засоби реалізації та, відповідно, різні результати. Перший блок проблем був щільно пов'язаний якраз з реалізацією курсу на формування спільної європейської ідентичності за збереження й навіть підсилення національних, етнічних і відродження локальних культур в усій їх різноманітності. Об'єктом докладання зусиль на цьому напрямі є громадяни, які мають свої усталені національні держави, хоч і об'єднані в наддержавному утворі, проте прагнуть збереження власного куль-

турного обличчя й захищають засобами внутрішньо-державної культурної політики свою національну ідентичність, а значною мірою – й політичний суверенітет. Отже, ЄС на цьому шляху мав знайти стежку між Сциллою уніфікації та Харибдою національної окремоті й спонукати автохтонні європейські громади та їх членів до формування спільної ідентичності за збереження культурного розмаїття всіх складників Євросоюзу. Завдання ставилося саме в рамках культурної політики ЄС і було її провідним трендом. Результати, досягнуті на цьому напрямі, говорять самі за себе та є особливо показовими у динаміці: якщо в 1996 р. 46% громадян країн ЄС відчували прив'язаність виключно до національної ідентичності, а 51% – почували себе європейцями лише певною мірою, то за результатами Евробарометру 2010 р. ідентифікували себе як європейців 53% опитуваних і лише 3% не відчували себе європейцями. Для 18% європейська належність була дуже значущою,

ще для 40% – значущою, для 25% – не дуже значущою і лише для 15% – не значущою зовсім [6]. За підсумками опитування 2013 р. європейську ідентичність поділяли вже 66%, при чому найвищий показник виявили мешканці Люксембурга – 88% та Мальти – 81%, найнижчий – Кіпру (45%) і Греції (44%) [7]. Таке стабільне збільшення показників самоідентифікації громадян з європриналежністю свідчить про успіх політики формування європейської ідентичності.

Друге завдання, з проблемами вирішення якого сьогодні справедливо пов'язують неуспіх європейської політики мультикультуралізму, було спричинене інтенсифікацією міграційних процесів, що призвели і без того багатокультурні європейські суспільства до антагоністичного загострення проблем співіснування представників різних за ціннісними складниками ідентичностей у кожному з сегментів суспільного життя. Об'єктом докладання зусиль тут було не автохтонне населення, а іммі-

грантські спільноти. На цій ділянці було застосовано ліберальний у своїй основі принцип збереження розмаїття, доведений до граничної межі, що обернулося несподіваним зворотнім і самозаперечливим боком, коли корпоративно-групові права почали домінувати й підминати під себе права людини та вступати в суперечність із політичним і правовим устроєм держав й базовими європейськими цінностями.

Отже, зосереджуючись на розгляді процесу формування спільної європейської ідентичності як одного зі складників культурної політики ЄС, слід відзначити, що розуміння цього конструкту, як і шляхів його створення, від самого початку мало дискусійний характер. Широке обговорення цих проблем, що особливо загострилося в першій половині 90-х рр. ХХ ст., розгорнулося передусім у питанні відношення між національною і наднаціональною (європейською) ідентичностями й оформилося наприкінці 2000-х рр. у певну концептуальну

єдність, в основу якої покладено висловлену ще на початку дискусій позицію Соледад Гарсії: «Європейська ідентичність в будь-якому випадку не може бути побудована виключно зверху. Європа буде існувати як безперечна політична спільнота тільки тоді, коли європейська ідентичність пронизує життя людей і повсякденне життя» [8, р. 95]. Таким чином, процес формування європейської ідентичності мав спрямовуватися на переформатування глибинних засад повсякденного буття людини, апелюючи не лише до раціональних чинників, а й до досвіду допредикативного, визначального складником якого є сфера належного, ціннісного.

Ідентичність глибинно пов'язана з ціннісними й моральними засадами співжиття спільноти. Такий висновок чітко сформульовано Деборою Шилдкраут услід за Дж. Цитріном, Б. Рейнгольд і Д. Грінном під час аналізу новацій у функціонуванні американської ідентичності та зіставленні її з європейською. «Формальні й неформальні правила, – підсумовує вона, – диктують нормативні рекомендації щодо поведінки та процесів, які цінуються і яким в ідеалі слідує члени групи, лідери та інститути» [9, р. 599 – 600].

«Політична ідентичність, – за твердженням Ф. Пілчера, – краще пов'язує між собою людей, що населяють країни ЄС. Хоча європейські культури справді різноманітні, їх єдність в Європейському Союзі визначає європейську культурну концепцію» [10]. Акцентуючи

поняття політичної ідентичності, М. Петітхомме визначає її як «відчуття належності до соціальної спільноти і відповідних політичних структур» [11, р. 15]. З цих позицій автор пропонує два підходи до формування ідентичності, перший з яких («зверху вниз») реалізується через активацію політичних чинників і можливостей політичних структур ЄС, другий («знизу вгору») – зближується з ціннісним і апелює до підсилення цієї компоненти, у тому числі й з використанням інструментальних та інституціональних можливостей першого підходу. Рівень ідентифікації не лише варіюється від країни до країни, а й корелює з тим, до якої з груп країн всередині ЄС – «старої» чи «нової» Європи – вона належить. За наведеними автором даними Євробарометру, у 2006 р. ідею ЄС як політичного союзу підтримували 52% жителів «старої Європи» (мінімум – 36% у Фінляндії і 31% у Великій Британії), у той час як частка її підтримки в «новій Європі» досягала 64% (максимум – 77% населення Словаччини та Словенії) [11, р.17]. Аналогічна картина спостерігається і щодо оцінки перспектив розширення ЄС. «Оскільки «старі держави-члени численніші ніж нові, середнє ставлення європейських громадян до розширення може представляти здебільшого ставлення західних європейців. ... Країни, які стали членами в 2004 і 2007 рр., найбільше підтримують розширення і будівництво політичного союзу», – робить висновок М. Петітхомме. Крім того, рівень позитивного ставлення до ЄС ще

більшою мірою, ніж між групами країн, диференційовано всередині самих країн – він корелює з показниками освіченості, віку та соціального стану: найосвіченіші, молодші за віком і найбільш соціально-економічно успішні демонструють високий рівень підтримки інтеграції ЄС та європейської ідентифікації [11, р. 35]. Виявилася наявність певних кореляцій підтримки європейської єдності з обізнаністю щодо спільних символів ЄС (станом на 2006 р. лєвова частка європейських громадян знали символ європейського прапора (95% громадян 27 країн ЄС), і 78% з них вважали, що прапор ЄС «означає щось хороше» [11, р. 27]).

Таким чином, пов'язування формування європейської ідентичності передусім з економічними й політичними результатами діяльності ЄС було визнано неперспективним. Альтернативою підходу «зверху вниз», який здебільшого можна було б назвати «політико-економічним», виступив ціннісний, що акцентував увагу на використанні власне культурних – ціннісних і знаково-символічних

інструментів конструювання європейської ідентичності. Він, зрештою, й переміг та приніс позитивні результати. Його сильною стороною була апеляція до емоційного складника структури особистості й світу культурного переживання. Майкл Брутер був одним із перших, хто привернув увагу до «нематеріальних» можливостей євроструктур у цьому процесі, наголошувачи на впливі «наднаціональної будівлі» на розвиток почуття європейської ідентичності для окремих громадян шляхом систематичної «експозиції з символами ЄС» [12, р. 30–36].

Безпрецедентність поставленого на теренах Європи завдання переформування самоідентифікації громадян Євросоюзу з національної на наднаціональну визначена тим, що формування наддержавної спільноти відбувається за збереження культурного суверенітету національних держав та їх культурної самобутності. Можливість розвитку європейської ідентичності було визнано такою, що реалізується «лише завдяки реконструкції, збагаченню національної самосвідомості шляхом вклю-

чення до неї європейських компонентів» [11, р. 35]. Розбудова спільного, символічно оформленого часово-просторового континууму Європи як надбудови над національними, була визнана найдоцільнішим шляхом досягнення поставленої мети й реально перетворилася на ефективний засіб формування європейської ідентичності з використанням інституціональних і нормативних можливостей ЄС.

Аналізуючи європейський досвід формування наднаціональної ідентичності, Н. Пелагеша переконливо доводить, що «наднаціональні колективні ідентичності будуються за допомогою тих самих механізмів, які використовувалися для національних ідентичностей сучасних держав-націй» [13, с. 59] і виокремлює 16 груп чинників, що забезпечують національну ідентифікацію в межах національної держави [13, с. 36–37], та які можна звести до 4-х блоків:

1. Створення єдиного простору (спільні кордони, єдине громадянство й уніфіковані правові засади його функціонування);
2. Створення спільного часового континууму,

«архаїзація спільноти»: спільна історія (що забезпечується проведенням політики пам'яті), єдина мережа інститутів збереження минулого (музеїв, бібліотек), спільні міфи та проєктивні ідеологеми, нацелені на витворення проєкту спільного майбутнього;

3. Створення єдиних сакралізованих знаково-символічних кодів, що пов'язують час і простір (прапор, гімн, єдина валюта та її іконографія), спільних ритуалів – державних свят, масових дійств, що динамічно актуалізують ці коди;

4. Гомогенізація медіаторів і трансляторів спільних знаково-символічних кодів: спільний комунікаційний (ЗМІ) та мовний простори, стандартизація освіти, насичення літератури й мистецтва відповідним знаково-символічним рядом.

Застосування чинників, що в історичному процесі супроводжували формування національних ідентифікацій і безпосередньо впливали на нього, до створення ідентифікації наднаціональної, візуалізація й об'єктивація відсилення до сакрально насичених шарів допредикативного досвіду особистості, до переживання, дозволили апелювати до глибинних основ соціального, до сфери цінностей і, таким чином, спрямувати роботу «національного складника структури переживання» на наднаціональну мету. Результативність такого підходу відображена й у соціологічних дослідженнях. При формулюванні запитань у разі, коли національна і європейська належності протиставлялися одна одній

(опитувані мали обирати лише одну між ними), перевагу мала перша: «...у той час як почуття національної гордості (за опитуванням Євробарометру в 2006 р. – прим. Т.М.) варіюється від 98% на Кіпрі і 70% в Німеччині, почуття європейської гордості варіюється від 80% в Словаччині до 33% у Великобританії. У середньому, в 27 країнах ЄС, національна гордість досягає 86%, в той час як європейська гордість досягає лише 59%» [11, р. 28]. Однак, коли запитання не вимагало вибору, а європейська ідентичність пропонувалася як додаток до національної, рівень позитивних відповідей щодо неї був значно вищим: «...переважна більшість європейських громадян заявляють, що вони відчувають себе належними і до національної, і до європейської спільноти. Крім конкретного випадку Великобританії (лише 32%), для всіх інших країн ЄС відповіді завжди перебувають у межах від 50% до 73%. 72% греків, 67% людей у Люксембурзі і 65% в Польщі відчувають себе як національні, так і європейські» [11, р. 29].

«Базовий набір» поняття «європейські цінності» визначено в статті 2 Договору про Євросоюз (після внесення змін, передбачених Лісабонським договором).

Однак чи справді існують онтологічні підстави формування «уявної спільноти» – європейської, тобто «спільноти, що закладає в основу свого існування європейські цінності» [4, с. 71]? Чи належать європейські народи до однієї ціннісно-етичної матриці, морально-етичної

системи – так званої європейської (або, в термінах В. Лефевра, Першої морально-етичної)?

Розроблена В. Лефевром [14] теоретична модель рефлексуючого суб'єкта дозволила виявити дві базові етичні системи, в основі яких – системи цінностей, протилежні у своїх засадах і чинні в різних типах суспільств – відкритих і замкнених. У ситуації вибору вчинку, морально-етичного вибору представник притаманної відкритим суспільствам Першої системи схильний до жертвового компромісу, Другої, властивої для суспільств замкнених, – до жертвової боротьби. Модель В. Лефевра дає можливість класифікації нормативних людських характерів у кожній етичній системі (і суспільстві, де ця система є панівною) і вказує на зв'язок типу системи з нормативною оцінкою комбінації добра і зла. У Першій етичній системі поєднання добра і зла оцінюється як зло. У Другій – таке поєднання оцінюється як добро. Будь-який компроміс у межах Першої системи є нормативом, виправданим і належним, а його досягнення підвищує власну самооцінку суб'єкта, у рамках Другої компроміс – неприпустима дія, яка принижує представника цієї системи у власних очах, знижує його самооцінку. Дієвий нормативний статус цінностей забезпечено переживанням суб'єкта – носія певної системи цінностей власних дій як належних чи неналежних. Дія, спрямована на підтримку й ствердження власної ієрархії цінностей, сприяє підвищенню власної самооцін-

ки.

Однак не лише тип суспільства визначає собою формування й панування тієї чи іншої системи цінностей, а й навзаєм система цінностей уможливорює формування й розвиток того чи іншого типу суспільства, що було обґрунтовано й переконливо продемонстровано ще М. Вебером при аналізі впливу цінностей протестантизму на розвиток підприємництва й капіталістичного (ринкового) суспільно-економічного устрою. Дві морально-етичні, ціннісні системи народжуються і функціонують на початках самої людини і людського й як провідні чинники антропо-соціогенези зумовлюють становлення самої людини. У рамках однієї з них превалує уніфікація індивідуального на користь спільного, домінантність спільного. У рамках іншої – принцип легітимності Іншого й, відповідно, пріоритет одиничного й різноманітності. На особистісному рівні підживлення однієї з них забезпечено процесом соціалізації особистості, її входженням в конкретне культурно-історичне соціальне буття і опануванням його архітектонікою. Закорінена разом зі своєю альтернативою у вітальності особи, залежно від соціальної ситуації, від особливого способу комунікації в соціумі, зумовленого способом його динамічної побудови, одна з двох морально-етичних систем отримує перевагу – обіймає панівне становище як у вчинковій сфері особи, так і в суспільстві, своєю чергою підсилюючи можливість функціонування відповідного типу соціуму.

Незважаючи на різноманітність європейських культур, усі вони базуються на схожих світоглядних засадах, ціннісним центром яких є неусувний антропний складник, а провідне місце в ієрархії цінностей посідає одиничне (особа), що переконливо доводять результати європейських і світових досліджень (проекти «Всесвітні огляди цінностей» (World Values Survey – WVS), що тривають з 1970 р. дотепер), «Вивчення європейських цінностей» (European Values Survey – EVS), «Європейський барометр» (Eurobarometer – EB), його аналог на пострадянському просторі – «Євразійський монітор» (EM), Програма міжнародного соціального дослідження (International Social Survey Programme – ISSP) та «Європейське соціальне дослідження» (European Social Survey – ESS)). А, отже, справді можна говорити про існування в Європейській цивілізації єдиного спільного ціннісно-комунікативного стрижня, навколо якого виростає широка палітра

знаково-символічних рядів зі спільним ціннісним зарядом. І саме цю обставину було використано в рамках проведення культурної політики ЄС задля формування європейської ідентичності як засобу забезпечення міжгромадської злагоди й загальноєвропейської консолідації.

Однак сучасний європейський світ, як, утім, світ західний у цілому, в культурному сенсі не є сукупністю лише «сумісних» із ціннісними засадами європейської ціннісної системи знаково-символічних (культурних) кодів. Містить він і протилежні явища. За мірою зростання кількості іммігрантів із країн, що репрезентують панування протилежної ціннісної системи, перспектива розв'язання проблем, які виникають у контексті взаємин представників різних цивілізаційних і ціннісних систем, все менше вселяє оптимізму. Для осіб, для яких чинні ціннісні настанови Другої морально-етичної системи, феномен іншості і зумовлена ним легітимність розмаїття, в тому

числі національно-культурного, сприймається негативно і являє собою дещо неприпустиме, засуджуване. Така ціннісна система характеризується ворожим ставленням до інакшості, автаркічними інтенціями й негачією особистісного. І саме з цим пов'язана криза мультикультуралізму як політики «вписування» іммігрантів в європейський соціокультурний простір.

На сьогодні практика доводить: відповідь на запитання про можливість діалогу представників різних ціннісних систем є відкритою, якщо не негативною. Діалог на цілковито різному ціннісному ґрунті – між тим, для кого такий діалог є цінністю, і тим, для кого він є неприпустимим, – неможливий, що цілком чітко зазначено в Білій книзі з міжкультурного діалогу. Уже в передмові до «Білої книги з міжкультурного діалогу», випущеної Радою Європи в 2009 р., акцентовано принциповий пріоритет прав людини перед правами спільнот, на якому ґрунтується нова пропонувана модель – не мульти-

культурна, а міжкультурна: «...наше спільне майбутнє залежить від здатності захищати і розвивати права людини, закріплені в Європейській конвенції з прав людини, демократію і верховенство права та підтримувати взаєморозуміння. ...Якщо йдеться про втілення в життя певної європейської ідентичності, вона має спиратися на спільні фундаментальні цінності, повагу до спільної спадщини і культурного розмаїття, а також поважання рівної гідності кожної людини» [15, с. 3].

Основоположною для міжкультурного діалогу є «свобода вибору власної культури – ...ще головне питання прав людини» [15, с. 13]. Ніхто проти волі не повинен бути обмежений рамками певної групи, громади, системи мислення або світогляду, а, навпаки, – мати можливість вільно відмовитись від свого минулого вибору і зробити будь-який новий вибір, якщо він не суперечить універсальним цінностям прав людини, демократії й верховенства права (виділення моє – прим. Т.М.). Взаємна відкритість і обмін є невід'ємною частиною багатокультурності. Це – правила співіснування як окремих людей, так і груп, що можуть практикувати власні культури за єдиної умови – поваги до інших [15, с. 13]. За відсутності поваги, рівної гідності всіх людських істот, прав людини, верховенства закону і демократичних принципів жодний діалог неможливий, – констатує документ [15, с. 14]. У «Білій книзі» запропоновано й загальні принципи для здійснення такого практичного повернення до діалогу, серед

яких відмова від морального релятивізму та обов'язок усіх учасників діалогу визнавати цінність людської особистості та її вільний вибір себе, діалог із тими, хто готовий до такого визнання, конструктивна і визначальна роль громадянського суспільства в ньому та повернення до політики інтеграції іммігрантів із обов'язковим вивченням ними мови країни перебування.

Відтак із 2011 р. розпочався новий етап трансформації культурної політики ЄС, пов'язаний із переосмисленням негативних наслідків її мультикультуралістського складника і пошуком механізмів, що дозволяють реалізувати принципи, визначені в «Білій книзі», ґрунт яких було закладено Декларацією 1990 р. «Мультикультурне суспільство та європейська культурна ідентичність». Її лейтмотивом є визнання того, що здійснення культурного розвитку ЄС можливе лише на ґрунті гарантування основних свобод і прав людини, що є фундаментом європейської історичної спадщини та культури. У цьому сенсі і для Європи, й для України є важливим та значущим не лише позитивний, а й негативний європейський досвід, який засвідчує: без пріоритету європейських

цінностей – цінності іншого й розмаїття – над цінностями будь-яких локальних спільнот, без пріоритету стає проблемним дотримання прав людини, її культурних прав та прав на ідентифікацію. Сьогодні ЄС активно працює над розбудовою альтернативи мультикультуралізму – культурною політикою, протекціоністською за своєю суттю до етнонаціональних культур в усіх регіональних і локальних варіаціях, в яких, проте, спільним є те, що й називається «європейськими цінностями», яким і має бути забезпечено безумовний пріоритет усіма державними і наддержавними інструментами.

Список використаних джерел:

1. McCormick J. *Understanding the European Union: a concise introduction* / J. McCormick. – New York : Palgrave Macmillan, 2005. – 276 p.
2. Киридон А. *Європейська ідентичність: космополітична концепція Ульріха Бека* / А. Киридон // *Зовнішні справи*, 2015. – № 9. – С. 52–55.
3. Delgado-Moreira J. M. *Cultural Citizenship and the Creation of European Identity* // *Electronic Journal of Sociology*. – 1997. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.sociology.org>.
4. Берендеев М.В. «Європейская идентичность» сегодня: категория политической практики или дискурса? // *Вестник Балтийского феде-*

рального университета им. И. Канта. – Вып. 6, 2012. – С. 70–79.

5. Gordon, Christopher. *European Perspectives on Cultural Policy: Cultural Policy Reviews – Requirements for a Sustainable Cultural Policy (Culture, Development and Society)* / Ch. Gordon, S. Mundy. – Paris : UNESCO Publishing, 2001. – 117 p.

6. Eurobarometer. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/public_opinion/archives_en.html.

7. Нижегородцев А. *Что показывает Евробарометр? / Вся Европа.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://alleuropalux.org/?p=4995>.

8. Garcia, Soledad. *Europe's fragmented Identities and the frontiers of citizenship* / S. Garcia / *European Identity and the search for legitimacy.* – London & New York: Pinter Publishers, 1993. – 185 p.

9. Shildkraut Debora J. *Defining American identity in the 21 century: how much «there» is there?* / *The Journal of Politics.* – № 69 (3), August 2007. – P. 597–615.

10. Pichler F. *European Identity: Conceptual Approaches.* – [Електронний ресурс] / F. Pichler, 2008. –

Режим доступу : <http://www.cinefogo.cuni.cz>.

11. Petithomme M. *Is there a European Identity? National Attitudes and Social Identification towards the European Union* / *Journal of Identity and Migration Studies.* – *Journal of Identity and Migration Studies.* – Vol. 2, № 1, 2008. – P. 15–36.

12. Bruter, Michael. *Citizens of Europe?: The Emergence of a Mass European Identity.* – Houndmills: Palgrave Macmillan, 2005. – 221 p.

13. Пелагеша Н. *Україна у смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації* / Н. Пелагеша. – К. : НІСД, 2008. – 288 с.

14. Лефевр В., Смолян Г. *Алгебра конфликта.* – М.: Либроком, 2011. – 70 с.; Лефевр В. *Алгебра совести.* – М.: Колитто-Центр, 2003. – 426 с.

15. Біла книга з міжкультурного діалогу «Жити разом у рівності й гідності». – К.: «Оранта», 2010. – 44 с.

Тетяна МЕТЕЛЬОВА,
кандидат філософських наук, заступник директора з наукової роботи Інституту всевітньої історії НАН України

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено виявленню складників культурної політики ЄС, застосування яких в Україні може сприяти досягненню національної консолідації і міжгромадської злагоди. У цьому контексті проаналізовано поняття європейської ідентичності, виявлено підстави, що уможливають цей феномен, систематизовано форми і засоби формування спільної ідентичності в рамках культурної політики ЄС та результати їх застосування. Зроблено висновок, що формування спільної ідентичності є можливим на єдиній ціннісній основі з пріоритетом прав людини, яка й має підтримуватися засобами державної політики.

Ключові слова: культурна політика, європейські цінності, європейська ідентичність, мультикультуралізм, суспільна злагода, національна консолідація.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена выявлению составляющих культурной политики ЕС, применение которых в Украине может способствовать достижению национальной консолидации и общественного согласия. В этом контексте проанализировано понятие европейской идентичности, выявлены основания, делающие возможным этот феномен, систематизированы формы и средства формирования общей идентичности в рамках культурной политики ЕС и результаты их применения. Сделан вывод, что формирование общей идентичности возможно на единой ценностной основе с приоритетом прав человека, которая и должна поддерживаться средствами государственной политики.

Ключевые слова: культурная политика, европейские ценности, европейская идентичность, мультикультурализм, общественное согласие, национальная консолидация.

